

INSTANTIE: CONSTITUTIONEEL HOF van de REPUBLIEK SURINAME
CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF SURINAME

ZAAKNUMMER: CH-06

DATUM BESLISSING: 03 augustus 2023

PUBLICATIEDATUM:

RECHTSGEBIED: Staatsrecht/Internationaal recht/Strafrecht

BETREFT: Toetsing ex. artikel 144 Grondwet jo. artikel 12 lid 1 Wet Constitutioneel Hof, van de Wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) ("Amnestiewet 1989") op verenigbaarheid met de Grondwet, het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten (IVBPR) en het Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens (AVRM)

1. RECHTSMACHT VAN HET CONSTITUTIONEEL HOF

De toetsingsbevoegdheid van het Constitutioneel Hof (Hof) wordt geactiveerd door een verzoek van een toetsingsgerechtigde. Hierbij is van het beginsel van lijdelijkheid van het Hof uitgegaan.¹ Gegeven dit uitgangspunt ligt het niet aan het Hof om buiten de door de verzoekgerechtigde geformuleerde gronden, ambtshalve te oordelen over de vraag of ook bepalingen die betrekking hebben op andere delen in de wet zowel constitutioneel dan wel verdragsconform zijn.

Het Hof heeft echter, ingevolge artikel 19 lid 2 Wet Constitutioneel Hof ambtshalve wel de bevoegdheid de gronden waarop het verzoek tot toetsing is gebaseerd aan te vullen. Deze aanvulling moet zijn ingegeven door de noodzaak met de in verband van de toetsing vereiste volledigheid van de gronden.²

Het Hof is van oordeel dat zij bevoegd is om de gestelde rechtsvraag betreffende toetsing van de Wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) (Amnestiewet 1989), op verenigbaarheid aan de Grondwet en Verdragen te beantwoorden.

Indien het Hof oordeelt dat er sprake is van *strijdigheid met een wet of delen ervan* met de Grondwet en aan van toepassing zijnde overeenkomsten met andere mogendheden en volkenrechtelijke organisaties c.q. Verdragen dan is het directe rechtsgevolg dat uit artikel 144 lid 3 Grondwet voortvloeit dat de *wet of gedeelten daarvan* conform artikel 28 lid 1 Wet Constitutioneel Hof onverbindend zijn met ingang van de dag van de beslissing van het Hof. Dit betekent dat de wet of delen daarvan niet meer van toepassing zijn en dus niet meer kunnen worden toegepast en dus geen rechtskracht meer hebben. Voor het intreden van dit rechtsgevolg is er geen nadere rechtshandeling vereist. Aangezien betreffende wet of gedeelten van de wet door de beslissing van het Hof conform artikel 144 lid 3 Grondwet onverbindend worden, is het verder des wetgeving om deze in te trekken, te verbeteren of aan te vullen.³ Het normadressaat van de Wet Constitutioneel Hof is dat het zich richt tot eenieder.

Indien het Hof conform artikel 28 lid 2 c.q. artikel 12 lid 3 Wet Constitutioneel Hof op verzoek van De Nationale Assemblée, oordeelt *dat in een wetsontwerp strijdigheid met één of meer bepalingen van de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst bestaat, dan geeft het Hof een advies hieromtrent en wordt dit advies betreffende de toetsing van het desbetreffende wetsontwerp naar de Nationale Assemblée terug gezonden.*⁴

¹ MvT Wet Constitutioneel Hof.

² Artikel 19 lid 2 Wet Constitutioneel Hof.

³ MvT Wet Constitutioneel Hof. P. 21

⁴ Artikel 12 lid 3 Wet Constitutioneel Hof: *De Nationale Assemblée kan voordat er een definitief besluit wordt genomen over een wetsvoorstel, het Hof verzoeken zich uit te spreken over de al dan niet verenigbaarheid van het wetsvoorstel met één of meer bepalingen van de Grondwet en aan de burgers verbindende bepalingen van overeenkomsten met andere mogendheden en met volkenrechtelijke organisaties, hierna te noemen: volkenrechtelijke overeenkomsten.*

2. VERLOOP PROCEDURE

- (1) Indiening van het verzoekschrift gedateerd 18 juli 2022, zulks overeenkomstig het bepaalde in artikel 144 Grondwet jo. artikel 12 lid 4 sub d Wet Constitutioneel Hof (S.B. 2019 no. 118) door Mr. Shantie Sheombar, advocaat toegelaten tot de Balie van het Hof van Justitie.
- (2) Het ingediende verzoekschrift voldoet aan de vereisten van artikel 15 Wet Constitutioneel Hof. Het Hof acht verzoekster daarom ontvankelijk in haar verzoek en acht zich ook bevoegd om het verzoek in behandeling te nemen.
- (3) Het Hof heeft voor de beantwoording van deze rechtsvraag conform artikel 3 lid 5 Wet Constitutioneel Hof, mevrouw Mr. M. Waterval LL.M een ter zake mensenrechtenskundige gehoord. Ook zijn documenten beschikbaar gesteld door Mr. Armand Van der San, gewezen Advocaat-General bij het Openbaar Ministerie welke door het Hof zijn bestudeerd. Vervolgens is conform artikel 20 lid 1 Wet Constitutioneel Hof, verzoekster uitgenodigd om mondeling nadere inlichtingen omtrent haar verzoek te verschaffen aan het Hof.
De betreffende documenten en de geraadpleegde literatuur kunnen worden gelezen op het secretariaat van het Hof.
- (4) Het Hof heeft omtrent het onderhavige beraadslaagd, doch heeft helaas wederom vanwege de complexiteit van de materie en de zwaarwichtigheid van de rechtsvraag betreffende de toetsing van de wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) ("Amnestiewet 1989") aan de Grondwet en Verdragen niet binnen de termijn van drie maanden gesteld in artikel 23 lid 1 Wet Constitutioneel Hof een beslissing hieromtrent kunnen nemen. Aangezien hier sprake is van een bijzonder geval conform artikel 23 lid 2 Wet Constitutioneel Hof, is van de termijn van artikel 23 lid 1 afgeweken en besluit het Hof op heden donderdag 3 augustus 2023.

3. HET VERZOEK

- (1) Bij verzoekschrift van d.d. 18 juli 2022, heeft Mr. S. Sheombar, in de hoedanigheid van advocaat bij het Hof van Justitie ex. artikel 12 lid 4 sub d van de Wet Constitutioneel Hof het verzoek ingediend bij het Hof om de wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) ("Amnestiewet 1989") te toetsen aan de artikelen 8, 10, 14 en 131 lid 3 Grondwet van de Republiek Suriname en de artikelen 2 en 14 van het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke rechten (IVBPR) en de artikelen 1, 8 en 25 van het Amerikaans Verdrag inzake de Rechten van de Mens (AVRM).
- (2) Verzoekster geeft in haar verzoekschrift onder meer aan dat in de wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) ("Amnestiewet 1989"), summierlijk de beweegredenen voor het verlenen van amnestie worden aangegeven. Verzoekster is van oordeel dat in de zoektocht naar vrede bij het verlenen van amnestie er geen rekening is gehouden met de gevoelens van het volk, meer in het bijzonder van de nabestaanden en de inzichten van

relevante organisaties terzake. Verzoekster doet een formeel verzoek aan het Constitutioneel Hof om ter oplossing van dit vraagstuk tot toetsing over te gaan van voormelde Wet van 1989 (S.B. 1992 no. 68) aan de Grondwet van de Republiek Suriname, het IVBPR en het AVR.M.

- (3) Op grond van het bovenvermeld verzoek zal het Hof de volgende rechtsvragen beantwoorden:
- a) In hoeverre is de wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) ("Amnestiewet 1989") in strijd met de artikelen 8, 10, 14 en 131 lid 3 Grondwet;
 - b) In hoeverre is de wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) ("Amnestiewet 1989") in strijd met de artikelen 2 en 14 van het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten (IVBPR);
 - c) In hoeverre is de wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) ("Amnestiewet 1989") in strijd met de artikelen 1, 8 en 25 van het Amerikaans Verdrag inzake de Rechten van de Mens (AVRM).

4. BEVOEGDHEID VAN HET CONSTITUTIONEEL HOF

- (1) Het Hof acht zich overeenkomstig het bepaalde in artikel 144 lid 2 Grondwet c.q. artikel 12 leden 1 en 4 Wet Constitutioneel Hof bevoegd om tot toetsing over te gaan van onderhavige Amnestiewet, zoals door verzoekster gevraagd.
- (2) Ten aanzien van de bevoegdheid van het Hof bepaalt artikel 144 lid 2 Grondwet juncto artikel 12 lid 1 Wet Constitutioneel Hof dat het Hof de inhoud van een wet of een gedeelte daarvan toetst aan de Grondwet en aan van toepassing zijnde (ieder verbindende bepalingen van) overeenkomsten met andere mogendheden en met volkenrechtelijke organisaties.

De Wet, die het onderwerp is van de aan het Hof door verzoekster gevraagde toetsing, is een wet in formele zin en is eveneens reeds op 20 augustus 1992 in werking getreden. Hiermee voldoet het voorgaande aan de kwalificatie van de wetten als bedoeld in artikel 144 lid 2 Grondwet en daarmee is eveneens de bevoegdheid tot toetsing door het Hof komen vast te staan.⁵

5. ONTVANKELIJKHEID VAN HET VERZOEK

- (1) Het ingediende verzochtschrift voldoet aan de vereisten van artikel 15 Wet Constitutioneel Hof. Het Hof acht verzoekster daarom ontvankelijk in haar verzoek. Verzoekster is immers op de dag van indiening van het verzoek advocaat bij het Hof van Justitie en behoort daardoor ingevolge artikel 12 lid 4 sub d Wet Constitutioneel Hof tot de daarin genoemde verzoekgerechtigden.

⁵ MvT Wet Constitutioneel Hof, p.18

Daar in het verzoekschrift eveneens de bepalingen van de Grondwet en volkenrechtelijke overeenkomsten zijn vermeld, waaraan voornoemde Amnestiewet onder meer getoetst dient te worden en voldoet aan de overige ingevolge artikel 15 Wet Constitutioneel Hof gestelde vereisten, kan het verzoek derhalve worden ontvangen.

6. INHOUDELIJKE OVERWEGINGEN MET BETREKKING TOT DE WET VAN 19 AUGUSTUS 1992 (S.B.1992 no 68) (“AMNESTIEWET 1989”)

- 1) De wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) (“Amnestiewet 1989”) verleent amnestie aan degenen die strafbare feiten hebben gepleegd in de periode vanaf 1 januari 1985 tot en met 20 augustus 1992, zijnde de dag van inwerkingtreding van de vermelde wet. Het betreffen strafbare feiten gepleegd in de periode waarin het (zogeheten) binnenlands conflict in Suriname zich heeft gemanifesteerd.⁶
- 2) Artikel 1 lid 1 onder a, b, c, en d van de Amnestiewet 1989 verleent amnestie aan degenen die in genoemde periode strafbare feiten hebben gepleegd die gecategoriseerd kunnen worden in:
 - a. misdrijven tegen de veiligheid van de Staat (art. 128, 129, 130, 131, 132a, 133, 134, 135, 135a Wetboek van Strafrecht);⁷
 - b. misdrijven tegen de openbare orde (art. 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 175bis, 183 en 184 Wetboek van Strafrecht);⁸
 - c. strafbare feiten begaan in verband met of in samenhang met of ter voorbereiding en/of het uitvoeren van één of meerdere bovenstaande strafbare feiten; en
 - d. strafbare feiten begaan ter voorkoming, het tegengaan of ter bestrijding van alle onder a, b en c voornoemde strafbare feiten.
- 3) De wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) (“Amnestiewet 1989”) sluit in artikel 2 de toepassing van amnestie uit, voorzover de genoemde misdrijven eveneens gekwalificeerd worden als misdrijven tegen de menselijkheid, oorlogsmisdrijven en genocide welke betekenis aan gegeven dient te worden overeenkomstig het internationaal recht.
- 4) De wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) (“Amnestiewet 1989”) verbindt aan de amnestieverlening ten aanzien van de gepleegde strafbare feiten de volgende gevolgen:
 - a. bij een veroordeling tot straf vervalt de tenuitvoerlegging van de straf door de Staat en in geval betrokkene in detentie is, vindt de onmiddellijke invrijheidstelling plaats;
 - b. de bevoegdheid tot strafvordering vervalt indien de zaak reeds ter terechtzitting aanhangig is gemaakt. Het Openbaar Ministerie is niet ontvankelijk. Indien de verdachte zich in detentie bevindt wordt diens onmiddellijke invrijheidstelling bevolen. In gevallen van een voorbereidend onderzoek als bedoeld in artikel 126

⁶ MvT Amnestiewet van 1989, p.5.

⁷ Wetboek van Strafrecht, herzien, verzameld en bewerkt door Mr. B. J. Lie A Kwie

⁸ Wetboek van Strafrecht, herzien, verzameld en bewerkt door Mr. B. J. Lie A Kwie

⁹ Artikel 3 Amnestiewet 1989

Wetboek van Strafvordering¹⁰ vervalt de bevoegdheid tot strafvordering en moet het onderzoek onmiddellijk worden gestaakt met een schriftelijk kennisgeving aan de verdachte dat hij niet verder zal worden vervolgd. Indien er nog geen voorbereidend onderzoek aanhangig is vervalt ook de bevoegdheid tot strafvordering en voor zover de verdachte in detentie is moet hij onmiddellijk in vrijheid worden gesteld.

Bij wet van 30 maart 2015 (S.B. 2015 no. 44), houdende nadere wijziging van het Wetboek van Strafrecht (G.B. 1911 no. 1, zoals laatstelijk gewijzigd bij (S.B. 2020 no. 42) zijn de artikelen 128¹¹, 135a¹², 171¹³, 172¹⁴, 175bis¹⁵ vervallen verklaard.

Conform artikel 96 van het wetboek van strafrecht¹⁶, zijn genoemde misdrijven in vermelde amnestiewet verjaard.

- 5) In de memorie van toelichting van de Amnestiewet 1989 is ten aanzien van het doel van de wet verwezen naar verschillende specifieke voorbeelden van amnestieverlening in de wereld, in het bijzonder naar voorbeelden met betrekking tot amnestieverlening in Latijns-Amerika, die onder andere tot doel hebben gehad het vergemakkelijken van de overgang van een autocratisch naar een democratisch stelsel en het bewerkstelligen van een nationale verzoening tussen aanhangers van het militair regime en de voorstanders van de wederinvoering van een democratisch bewind, het tot een eind brengen van de activiteiten van een groep of groepen van opstandelingen en op hun integratie in de samenleving.¹⁷ In het verlengde hiervan, lag aan de amnestieverlening ingevolge de Amnestiewet 1989 in Suriname ten grondslag dat een eind zou komen aan de activiteiten van een groep of groepen van opstandelingen die in het binnenland – voornamelijk in Oost-Suriname dicht bij de Frans-Guyanese grens opereerden, om hen eveneens te overreden een eind te maken aan de acties en om daarna tezamen met de bewoners van het binnenland te werken aan de opbouw en de ontwikkeling van deze landgenoten.¹⁸ Het voorgaande houdt in dat de Amnestiewet van 1989 tot doel had mede tot basis te dienen van het scheppen van vertrouwen bij alle partijen in het proces van beëindiging van de binnenlandse strijd, waarbij over en weer (van de zijde van het leger en opstandelingen) vele doden zijn gevallen, de integratie van de daarbij betrokken opstandelingen in de samenleving en de wederopbouw van de betrokken gebieden. Er is hierbij tevens ook uitgegaan van het onverloochenbare feit, dat de opstandelingen door hun activiteiten het

¹⁰ Artikel 126 Wetboek van Strafvordering, Onder het voorbereidende onderzoek wordt verstaan het onderzoek hetwelk aan de behandeling ter terechtzitting voorafgaat.

¹¹ Artikel 128 Wetboek van Strafrecht, herzien, verzameld en bewerkt door Mr. B. J. Lie A Kwie, Aanslag tegen de militaire gezagsdrager.

¹² Artikel 135a Wetboek van Strafrecht, herzien, verzameld en bewerkt door Mr. B. J. Lie A Kwie, Stoffelijke steun aan omwenteling.

¹³ Artikel 171 Wetboek van Strafrecht, herzien, verzameld en bewerkt door Mr. B. J. Lie A Kwie, Uiting vijandschap.

¹⁴ Artikel 172 Wetboek van Strafrecht, herzien, verzameld en bewerkt door Mr. B. J. Lie A Kwie, Verspreidingsdelict.

¹⁵ Artikel 175bis Wetboek van Strafrecht, herzien, verzameld en bewerkt door Mr. B. J. Lie A Kwie, Aanzetten tot haat, discriminatie of gewelddadig optreden

¹⁶ Wetboek van Strafrecht, herzien, verzameld en bewerkt door Mr. B. J. Lie A Kwie, 2014

¹⁷ MvT Amnestiewet 1989, p.4-5.

¹⁸ MvT Amnestiewet 1989, p. 4.

souvereine recht van het Staatsgezag binnen het totale grondgebied van de Republiek Suriname hebben genegeerd. Hun handelingen waren in eerste instantie gericht tegen het staatsgezag.¹⁹

Echter zijn in delen van Latijns Amerika langzaam maar zeker met de vernietiging van de amnestiewetten de verantwoordelijken voor mensenrechtenschendingen van de jaren zeventig en tachtig opnieuw vervolgbaar gebleken. In Uruguay verklaarde het Uruguayaanse Hooggerechtshof de amnestiewet ongrondwettelijk. Eveneens heeft het Chileens Hooggerechtshof de amnestie ongrondwettelijk genoemd en stelde dat de misdaad van gedwongen verdwijningen niet kan verjaren²⁰.

De internationale ontwikkelingen ten aanzien van amnestiewetten geven aan, dat het niet uitmaakt of men kiest voor algehele amnestie zoals bijvoorbeeld in Chili, of voor een waarheidscommissie met beperkte amnestie zoals in bijvoorbeeld in Zuid-Afrika. De cultuur van de straffeloosheid zal ooit worden verbroken.²¹

- 6) De categorie 'misdrijven tegen de menselijkheid' is benoemd op de processen van Neurenberg (1945-46) en Tokio (1946-1948) om misdaden tegen de eigen bevolking aan te duiden.²² De niet-toepasbaarheid van verjaring bij oorlogsmisdrijven en misdrijven tegen de menselijkheid zijn opgenomen in het VN-Verdrag inzake de niet-verjaring van oorlogsmisdrijven. Misdrijven tegen de menselijkheid zijn onder andere handelingen die 'indien gepleegd als onderdeel van een wijdverbreide of stelselmatige aanval gericht tegen een burgerbevolking,' een misdrijf tegen de menselijkheid uitmaken.²³ Zie hieromtrent de memorie van toelichting.²⁴ Suriname is bij wet van 9 juli 2008 (S.B. 2008, no. 91) toegetreden tot de Rome Statute of the International Criminal Court.

7. TOETSING VAN DE WET VAN 9 AUGUSTUS 1992 S.B. 1992 no. 68 ("Amnestiewet 1989") AAN DE GRONDWET, HET IVBPR EN HET AVR

7.1 Overwegingen bij de toetsing²⁵

Het Hof acht het van belang om bij de toetsing van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68), aan de Grondwet, het IVBPR en AVR eveneens het volgende mee in overweging te nemen:

¹⁹ MvT Amnestiewet 1989, p. 6.

²⁰ <https://www.mo.be/artikel/steeds-minder-amnestie-voor-zuid-amerikaanse-dictaturen>

²¹ Dabeare, B., Waarheidscommissies, Verzoening beter dan bestrafing?. Jura Falconis Jg. 44, 2007-2008, nummer 4.

²² <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/misdrijven-tegen-de-menselijkheid>

²³ Het Statuut van het Internationaal Strafhof (artikel 7). Zie ook MvT. Amnestiewet artikel 2 p.7.

²⁴ Een bepaald feit levert een misdrijf tegen de menselijkheid op. Indien dat feit deel uitmaakt van een systeem van terreur, gericht tegen de bevolking of onderdelen daarvan d.w.z. indien in redelijkheid kan worden geconstateerd, dat er sprake is van een systematische schending van rechten van de mens.

²⁵ Besluit Constitutioneel Hof d.d. 22 juli 2021, S.B. 2021 no. 100

1) Aard van de amnestie

Amnestie kan worden omschreven als een algemene verklaring (wet) krachtens welke opgeheven worden alle strafrechtelijke gevolgen van een zeker delict of een zekere groep van delicten ten behoeve van allen, veroordeelden en nog niet veroordeelden, vervolgd en nog niet vervolgd, bekenden en onbekenden.²⁶ Een andere omschrijving wordt aan het begrip amnestie gegeven, als:

“Amnestie is een bij of krachtens wet geregelde algemene kwijtschelding van straffen wegens strafbare feiten, uitgesproken onafhankelijk van onderzoek en berechting. Aan feiten, gedurende een bepaalde tijd gepleegd, wordt dus achteraf het strafbaar karakter ontnomen, onverschillig of er een rechtsvervolging is ingesteld en of men de schuldigen kent”²⁷ Zie hieromtrent verder ook, Freeman:²⁸

“an extraordinary legal measure whose primary function is to remove the prospect and consequences of criminal liability for designated individuals or classes of persons in respect of designated types of offenses irrespective of whether the persons concerned have been tried for such offenses in a court of law”.

De hierboven gegeven omschrijvingen impliceren dat amnestie een buitengewone juridische maatregel is, waarvan de voornaamste functie het wegnemen van het vooruitzicht en de gevolgen van strafrechtelijke aansprakelijkheid voor aangewezen personen of groepen van personen met betrekking tot aangewezen soorten strafbare feiten is, ongeacht of de betrokkenen voor die aangewezen strafbare feiten zijn berecht. Voorts kan Amnestie worden aangemerkt als een ontbindende voorwaarde van het recht tot straffen, een omstandigheid die een reeds bestaand recht opheft of doet vervallen.²⁹ Amnestieverlening leidt namelijk tot straffeloosheid en het vermijden van verantwoordelijkheid. De Verenigde Naties heeft een duidelijk standpunt ingenomen over amnestieverlening.

In resolutie 1647 stelt zij ten-aanzien hiervan dat:

*“Ending impunity is essential if a society in conflict or recovering from conflict is to come to terms with past abuses committed against civilians affected by armed conflict and to prevent future such abuses”.*³⁰

De Verenigde Naties benadrukt dat vervolging en dus het brengen van rechtvaardigheid, essentieel zijn voor de opbouw van een naoorlogse maatschappij.

Het Hof geeft aan dat amnestie eveneens een omstreden begrip is, vooral vanuit de internationale rechtsorde, nu zij vanuit verschillende uitgangspunten kan worden gebruikt, namelijk: vrede of juist rechtvaardigheid. Aan de ene kant wordt uitgegaan dat het verlenen van amnestie afdoet aan rechtvaardigheid, anderzijds kan amnestie worden gebruikt om vijandige partijen in een

²⁶ Hazewinkel-Suringa, Inleiding tot de studie van het Nederlands strafrecht, voortgezet door mr. J. Rimmelink, 12^e druk Alphen aan de Rijn, 1991, p. 835.

²⁷ Van der Pot en Donner, Handboek, 432. Hendriks, Gratie, 1,2 in Bronnen voor gratie verlening tot 1987, P. Brood

²⁸ Freeman, Mark. Necessary evils: amnesty and the search for justice. Cambridge University, Press Freeman, Mark. Necessary evils: amnesty and the search for justice. Cambridge University, Press november 30 2009

²⁹ Hamel G.A. bewerkt door Dijck J. V., Inleiding tot de studie van het Nederlandsche Strafrecht, Drukker/uitgever: De Erven F. Bohn Belifante jaar uitgave 1927, p. 367.

³⁰ United Nations Security Council, 2006, resolutie 1647.

conflict bij elkaar te brengen en om het vredesproces aan te sporen of te versnellen. Het kan als aanmoediging fungeren om de wapens neer te leggen, in ruil voor het uitblijven van rechtsvervolging voor de gepleegde criminele daden tijdens het conflict.³¹

In het kader van de belangenafweging bij het verlenen van amnestie, is het Hof nagegaan waarom er toch zo vaak gekozen wordt voor berechting van daders boven mildere wegen van post-conflict handelen.

Volgens het Hof is dit mogelijk op grond van de volgende argumenten:

1. slachtoffers willen een of andere vorm van vergelding. Hun rechtsgevoel kan zware schade oplopen als die verzuchting genegeerd wordt;
2. het meest bekende argument blijft dat bestraffing nodig is als afschrikking, als garantie voor een toekomst met minder geweld en minder repressie;
3. vervolging en bestraffing zijn belangrijk om een prille democratie sterkte te geven.³²

Voorts is het volgens het Hof in het belang van de rechtsstaat om niet te kiezen voor een amnestie wet, welke de burgers kan inspireren om het recht in eigen handen te nemen. Dat kan immers leiden tot chaos en sociale onrust die grote gevolgen kunnen hebben. Legitimiteit is heel belangrijk voor een nieuwe of herstelde democratie. Een of andere vorm van straffeloosheid genereert daarentegen cynisme en wantrouwen. Het Hof overweegt eveneens dat, de verlening van amnestie de mensenrechtenschending eventueel stopt voor de schuldigen maar wel in de toekomst een aanmoediging voor anderen zou kunnen zijn voor herhaling van deze schendingen en dat gemaakte inspanningen voor vrede hierdoor toch kunnen destabiliseren.³³

2) De Bevoegdheid van de wetgever in verhouding tot artikel 131 Grondwet.³⁴

Het juridisch karakter van de Grondwet is normerend van aard. Grondwetten zijn in beginsel dan ook juridisch-politieke documenten. Volgens de daarin geregelde procedures kunnen opvattingen over het algemeen belang worden omgezet in algemeen geldende rechtsnormen, mits dit geschiedt met in achtneming van kaders die minderheden en fundamentele vrijheden beschermen. Amnestie is een principiële politiek-maatschappelijke kwestie. De beleidsmakers, in casu de wetgever, zullen inzichten moeten hebben in de maatregelen waarmee partijen genoeg zullen nemen om een einde aan de strijd te maken. Daarnaast zullen beleidsmakers rekening moeten houden met de gevoelens van het volk en de inzichten van relevante organisaties ter zake.³⁵ Het primaat van amnestieverlening ligt bij de wetgever welke zijn grondslag vindt in artikel 72 sub g Grondwet.³⁶

³¹ Mallinder, L., *Amnesties and International Criminal Law. The Handbook of international criminal law, William A. Schabas and Nadia Bérnáz, eds., Routledge, jaar uitgave 2010*; Besluit Constitutioneel Hof d.d. 22 juli 2021, S.B. 2021 no. 100

³² Debaere, B., *WAARHEIDSCOMMISSIES: VERZOENING BETER DAN BESTRAFFING?* Jura Falconis, jaargang 44, 2007-2008, nummer 4

³³ OHCHR, *Rule of Law Tools for Post-Conflict States: Amnesties*, UN Doc HR/ PUB/09/1 (2009).

³⁴ Uit: Besluit Constitutioneel Hof d.d. 22 juli 2021, S.B. 2021 no. 100

³⁵ *Nederlands Juristen Blad van 25 februari 1993 aflevering 8, De Amnestiewet 1989 in Suriname in het kader van de mensenrechten, Mr. drs. E.K. Marshall.*

³⁶ Artikel 72 GW: " *Onverminderd hetgeen elders in de Grondwet voor regeling bij wet is voorbehouden, dienen de volgende onderwerpen in ieder geval bij wet te worden vastgesteld a. Verdragen, met inachtneming van het bepaalde bij artikel 104; b. de wijziging van de Grondwet; c. de afkondiging en beëindiging van de oorlogstoestand, de burgerlijke of militaire uitzonderingstoestand;*

Het Hof vindt steun in artikel 72 onder g Grondwet welke aan de formele wetgever de bevoegdheid verleent tot amnestieverlening welke belangrijk is voor de legitimiteit. Evenwel benadrukt het Hof, de gespannen verhouding tussen voornoemde bevoegdheid van de wetgever en het bepaalde in artikel 131 lid 3 Grondwet, dat elke inmenging inzake de opsporing en de vervolging en in zaken bij de rechter aanhangig, verbiedt. Amnestieverlening is namelijk bij uitstek een aangelegenheid welke haaks kan staan op het in artikel 131 lid 3 beschermde belang. De Grondwet geeft overigens verder geen verduidelijking hierover met betrekking tot de aan de wetgever gegeven bevoegdheid tot amnestieverlening, de inhoud en reikwijdte en de samenhang met voormelde inmenging. De huidige Grondwet van 1987 heeft geen memorie van toelichting die enig licht kan doen schijnen op deze materie en hoe het Hof beide artikelen in de Grondwet moet interpreteren. Ook de Grondwet van 1975, die een soortgelijke bepaling heeft, geeft geen toelichting op wat daarin wordt bedoeld met "inmenging" en de samenhang met amnestie.

Het Hof zal zich daarom in deze laten leiden door de regels van het internationaal recht. De toepassing van artikel 72 onder g Grondwet dient tegen het licht te worden gehouden van de in dezelfde Grondwet geregelde grondrechten en van de internationale verplichtingen van de Staat Suriname tot waarborging en verzekering van mensenrechten, zulks voortvloeiende uit de internationale mensenrechtenverdragen waarbij Suriname partij is, in het bijzonder het IVBPR en het AVR.M.

Eveneens is het van belang mede in ogenschouw te nemen het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht en de artikelen 105 en 106 Grondwet.³⁷ Op de wetgever rust aldus eveneens de taak tot waarborging van vermelde grond- en mensenrechten, nu deze fundamentele rechten onderdeel zijn van onze constitutionele orde, hetgeen eveneens inhoudt dat door de wetgever bij de uitoefening van zijn wetgevende taak in elke stand van de procedure deze rechten steeds voor ogen moeten worden gehouden en moeten worden gewaarborgd. In dit verband wordt eveneens verwezen naar de memorie van toelichting van de Wet Constitutioneel Hof, die ten aanzien van de doelstelling van het Hof het volgende stelt:

"...ter waarborging van de naleving van de Grondwet (voornamelijk van de daarin verankerde grondrechten) - niet alleen ten aanzien van het bestuur, maar ook ten aanzien van de wetgever zelf".³⁸

-
- d. de vaststelling en wijziging van de politiek-administratieve indeling van de Republiek Suriname;*
 - e. het vaststellen van de uitgestrektheid van de grenzen van de territoriale wateren en de rechten van de Republiek Suriname op het aangrenzende continentale plateau en de economische zône;*
 - f. de instelling van een ontwikkelingsorgaan voor de nationale ontwikkeling;*
 - g. het verlenen van amnestie of abolitie".*

³⁷ Artikel 105 Grondwet luidt als volgt: *Bepalingen van de in artikel 103 bedoelde overeenkomsten, welke naar de inhoud een ieder kunnen binden, hebben verbindende kracht nadat zij zijn bekendgemaakt.* En artikel 106 Grondwet luidt als volgt: *Binnen de Republiek Suriname geldende wettelijke voorschriften vinden geen toepassing, wanneer deze toepassing niet verenigbaar zou zijn met een ieder verbindende bepalingen van overeenkomsten, die hetzij voor, hetzij na de totstandkoming van de voorschriften zijn aangegaan.*

³⁸ MvT Wet Constitutioneel Hof p.16

3) De gebondenheid aan verdragsbepalingen en de rechtstreekse werking van mensenrechtenverdragen.³⁹

Het bepaalde in de artikelen 26 en 27 van het Verdrag van Wenen, inzake het verdragenrecht⁴⁰, regelende de gebondenheid van verdragspartijen aan het Verdrag en het verbod dat een partij zich niet mag beroepen op de bepalingen van nationaal recht om het niet ten uitvoer leggen van een Verdrag te rechtvaardigen, alsook het bepaalde in de artikelen 105 en 106 Grondwet, betreffende de verbindende kracht van ieder verbindende bepalingen van Verdragen en de doorwerking van het internationaal recht in het nationaal recht ter zake die ieder verbindende bepalingen, benadrukken de verhouding tussen deze twee rechtssferen. Het voorgaande wordt benadrukt in verband met de voor de onderhavige toetsing van belang zijnde mensenrechtenverdragen, waarbij Suriname partij is, met name het IVBPR en het AVRVM.⁴¹ Ook in zaken bij het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens (IAHRM) is het, het Hof gebleken dat het internationaal recht boven het nationaal recht voorrang heeft (zie de vonnissen *Moiwana vs. de Staat Suriname*⁴² alsook *Aloeboetoe vs. de Staat Suriname*⁴³). Het Hof is van oordeel dat lidstaten van het AVRVM gehouden zijn aan hun internationale verplichtingen voortvloeiende uit dit Verdrag.

Het Hof neemt verder in zijn overweging mee dat artikel 26 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht uitgaat van de *Pacta Sunt Servanda*-gedachte, wat wil zeggen dat: *“elk in werking getreden Verdrag partijen verbindt en moet dit door hen te goeder trouw ten uitvoer worden gelegd”*. Suriname heeft het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht op 31 januari 1991 geratificeerd en heeft zich dus gecommitteerd aan de verdragsbepalingen”. Artikel 27 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht stelt hierop eveneens: *“Een partij mag zich niet beroepen op de bepalingen van zijn nationale recht om het niet ten uitvoer leggen van een Verdrag te rechtvaardigen”*.

Het voorgaande sluit aan bij de bepaling van artikel 106 Grondwet, regelende de rangorde van het internationaal recht ten opzichte van het nationaal recht ten aanzien van ieder verbindende bepalingen van Verdragen (de voorrangregel). Artikel 106 Grondwet luidt als volgt: *“Dat binnen de Republiek Suriname geldende wettelijke voorschriften geen toepassing vinden, wanneer deze toepassing niet verenigbaar zou zijn met eenieder verbindende bepalingen van overeenkomsten, die hetzij voor, hetzij na de totstandkoming van de voorschriften zijn aangegaan”*. Dit artikel verduidelijkt de mogelijkheid om bij de rechter een beroep te doen op eenieder verbindende bepaling van internationaal recht, althans als deze als een zelfstandige rechtsnorm kan functioneren, met het argument dat nationale regelgeving de doorwerking hiervan niet goed regelt. Eenieder verbindende bepalingen zijn bepalingen die verbindende kracht hebben jgens

³⁹ Uit: Besluit Constitutioneel Hof d.d. 22 juli 2021, S.B. 2021 no. 100

⁴⁰ Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht, Wenen, 23-05-1969. Artikel 26 (*Pacta sunt servanda*): Elk in werking getreden Verdrag verbindt de partijen en moet door hen te goeder trouw ten uitvoer worden gelegd. Artikel 27 (Nationaal recht en naleving van Verdragen): Een partij mag zich niet beroepen op de bepalingen van zijn nationale recht om het niet ten uitvoer leggen van een Verdrag te rechtvaardigen. Deze regel geldt onverminderd het bepaalde in artikel 46 van het voornoemd Verdrag.

⁴¹ Suriname heeft het Internationaal Verdrag Burger en Politieke Rechten (International Covenant on Civil and Political Rights) geratificeerd op 28 december 1976 en op 12 november 1987 is het Amerikaans Verdrag Inzake de Rechten van de Mens (Convention on Human Rights) geratificeerd.

⁴² Case of the *Moiwana Community v. Suriname*, judgment of June 15, 2005

⁴³ Case of *Aloeboetoe et al. v. Suriname*, judgment of September 10, 1993

burgers, maar staan ook boven de Grondwet en lagere wetgeving. In de doctrine en rechtspraak wordt ook gesproken van rechtstreeks werkend.⁴⁴

De vraag in hoeverre een verdragsbepaling rechtstreekse werking toekomt in de zin van de artikelen 105 en 106 Grondwet, wordt deze door de HR in het Rookverbod Arrest⁴⁵ beantwoord door uitleg daarvan aan de hand van de maatstaven van de artikelen 31 - 33 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht van 23 mei 1969.⁴⁶

Suriname heeft het IVBPR en het AVRVM geratificeerd. Daarnaast is Suriname lid van de Organisatie van Amerikaanse Staten. Suriname is aldus gebonden aan de Amerikaanse Declaratie van de Rechten en Plichten van de Mens. Als gevolg van de ratificatie van de Verdragen waarvan bepalingen deel uitmaken, rust de rechtsplicht op de Staat, om voor zover deze bepalingen rechtstreekse werking hebben, die werking te eerbiedigen.⁴⁷

Het algemeen uitgangspunt in het Internationaal recht is, dat amnestie in strijd is met de Grondwet van Staten, omdat in de Grondwet de waarborgen zijn vastgelegd voor mensenrechtenschendingen, zoals het recht op leven, het recht op vrijheid en het recht op een eerlijk proces.⁴⁸ Strafbare feiten onder het internationaal recht zoals, marteling, inbreuken op mensenrechten en gedwongen verdwijningen, zijn thans dan ook verboden gesteld in Verdragen.⁴⁹

Immers houdt het Inter-Amerikaans Hof staten wel verantwoordelijk voor schendingen van mensenrechten, ook al zijn de schendingen vóór de toetreding tot het Verdrag gepleegd en blijkt dat deze alsnog voortduren na de toetreding. Staten hebben de verplichting om zaken te onderzoeken, te vervolgen en de daders van mensenrechtenschendingen te berechten.⁵⁰ Het Inter-Amerikaans Hof is tot de zelfde uitspraak gekomen in de zaak Genie Lacayo ca. Nicaragua. In deze uitspraak geeft dit Hof aan dat het een internationale verplichting is van de Staat om gelijke juridische bescherming te bieden bij mensenrechtenschendingen alsook de plicht om wettelijke regels uit te vaardigen in relatie tot de verplichting dat de rechten genoemd in de artikelen 2, 8, 24 en 25 AVRVM worden gerespecteerd en nageleefd.⁵¹ Het Hof is van oordeel dat Suriname als lidstaat gebonden is aan de uitspraken van het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens.

⁴⁴ Bovend'Eert, P.P., Broeksteeg, J.L. Bunschoten, D.E. & Hoogens, H. G., 2018. Tekst & Commentaar, Grondwet en Statuut. Vijfde ed. s.l.: Wolters Kluwer. P. 188

⁴⁵ HR 10 oktober 2014 ECLI:NL:HR:2014:2928 (Staat / Niet-rokersvereniging CAN)

⁴⁶Zie ook: Ars Aequi april 2015: "Indien uit de tekst en uit de totstandkomingsgeschiedenis niet volgt dat de verdragsbepaling geen rechtstreekse werking krijgt, is haar inhoud beslissend. Zij is een ieder verbindend als zij onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig is om in de nationale rechtsorde zondermeer als objectief recht te worden toegepast".

⁴⁷ Hirsch Ballin, Eric Janse de Jonge, Gert-Jan Leenknecht *Uitleg van de Grondwet 2020*, uitgever: Boomjuridich Den-Haag, p 471.

⁴⁸ Human Rights Quarterly p. 862, The Johns Hopkins University Press.

⁴⁹ The Belfast Guidelines on Amnesty and Accountability, Transiitional Justice Institute, university of Ulster 2013, p.11

⁵⁰ Article 43 of the Inter- American court of Human Rights; case of the Moiwana Community v. Suriname p.10.

⁵¹ The Johns Hopkins University Press, Human Rights Quarterly, Vol. 20. No 4 (1998) p. 869.

7.2 De artikelen 131, 8, 10, 14 Grondwet, de artikelen 2 en 14 IVBPR en de artikelen 1, 8, en 25 AVRМ.

7.2.1 Artikel 131 Grondwet ⁵²

Artikel 131 Grondwet luidt als volgt:

1. *Er wordt in Suriname recht gesproken in naam van de Republiek.*
2. *Geen feit is strafbaar dan op grond van een daaraan voorafgaande wettelijke bepaling.*
3. *Elke inmenging inzake de opsporing en vervolging en in zaken bij de rechter aanhangig, is verboden.*

Artikel 131 lid 1 Grondwet benadrukt de eenheid van de rechtspraak in Suriname en geeft impliciet een waarborging van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht die verantwoordelijk is voor de rechtspraak in Suriname.

Artikel 131 lid 2 Grondwet geeft uitdrukking aan het legaliteitsbeginsel welk ten grondslag ligt aan het Strafrecht, welk beginsel eveneens in gelijke bewoordingen in artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht is neergelegd. Dit beginsel - ook wel genoemd - "*nullum crimen, nulla poena sine legi*" verwijst eveneens naar artikel 15 lid 1 IVBPR en artikel 9 AVRМ en verwoordt in het kort, dat alleen de wet bepaalt wat strafbaar is en dat alleen de wet bepaalt welke straffen of maatregelen in welke gevallen kunnen worden opgelegd.

Elke inmenging inzake de opsporing en vervolging en in zaken bij de rechter aanhangig, is verboden.

- 1) Artikel 131 lid 3 Grondwet verwoordt en verankert de onafhankelijke positie die de rechterlijke macht inneemt in het staatsbestel, als uitvloeisel van het rechtsstatelijke beginsel van de scheiding der machten. Met de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht wordt beoogd dat de rechter zich slechts dient te richten naar de wet en geen instructies heeft te ontvangen van enig ander overheidsorgaan.⁵³ In het licht van een eerlijke en onpartijdige procesgang bij de rechterlijke macht is die onafhankelijke positie van de rechterlijke macht (rechter) een noodzakelijke voorwaarde.

In dit verband wordt eveneens verwezen naar soortgelijke constitutionele regelingen in artikel 112 van de thans niet meer van toepassing zijnde Staatsregeling van Suriname⁵⁴ en de Grondwet van 1975⁵⁵, waarin de tussenkomst in rechtszaken en elke inmenging in rechtszaken verboden zijn. In tegenstelling tot de Staatsregeling en de Grondwet van 1975, is het verbod op inmenging in artikel 131 lid 3 Grondwet nu niet alleen gericht op rechtszaken of zaken bij de rechter aanhangig, maar ook in zaken de opsporing rakende. Dat het verbod van inmenging in artikel 131 lid 3 Grondwet mede betrekking heeft op de opsporing van strafbare feiten, waarbij het Openbaar Ministerie eveneens wordt gerekend tot de rechterlijke macht.

⁵² Uit: Besluit Constitutioneel Hof d.d. 22 juli 2021, S.B. 2021 no. 100

⁵³ T. Koopmans, Compendium van het Staatsrecht: Deventer 1986 pag. 230.

⁵⁴ Artikel 141, Staatsregeling van Suriname (G.B.1955 no. 53)

⁵⁵ Artikel 135 Grondwet van 1975.

- 2) Dit verbod op inmenging in artikel 131 lid 3 Grondwet staat volgens het Hof niet op zichzelf, maar heeft wat de gevolgen betreft, eveneens betrekking op het recht op toegang tot de rechter en het recht op een eerlijke en onpartijdige procesvoering bij de rechter, zoals vervat in artikel 10 Grondwet, artikel 14 IVBPR en de artikelen 8 en 25 AVR. Deze grond- en mensenrechten bepalingen hebben evenals artikel 131 lid 3 Grondwet tot doel, het garanderen van een optimale rechtsbescherming van de burgers.
- 3) Volgens het Hof, rechtvaardigt het voorgaande het belang eerst de vraag beantwoord te krijgen, welke betekenis aan “het verbod op inmenging” in artikel 131 lid 3 Grondwet moet worden toegekend en hoe dit verbod op inmenging welke gericht is op zaken bij de rechterlijke macht zich verhoudt tot de bevoegdheden van de andere staatsmachten, namelijk de wetgevende en de uitvoerende macht. Elke inmenging impliceert dan ook elke handeling of nalaten die gericht is op enige beïnvloeding van het rechtsproces. Dit verbod op beïnvloeding is ook niet beperkt tot een bepaalde fase van het rechtsproces of een bepaald type rechtsproces. Het verbod in artikel 131 lid 3 Grondwet beperkt zich niet tot inmenging in zaken die reeds bij de rechter aanhangig zijn, maar heeft – voor zover het betreft strafrechtelijke onderzoeken - ook betrekking op zaken die zich nog in de fase van opsporing bevinden.
- 4) Nu de Grondwet in artikel 131 lid 3 spreekt van “elke inmenging” is de vraag die volgens het Hof eveneens beantwoord dient te worden of elke vorm van beïnvloeding van een rechtsproces onder dit verbod valt. Taalkundig valt zelfs de geringste vorm van beïnvloeding reeds onder dit verbod, ook die welke mogelijk juist faciliterend is in de waarborging van het in artikel 131 lid 3 Grondwet beschermd belang. Een verboden inmenging is volgens het Hof, een op een rechtsproces gerichte beïnvloeding van het in artikel 131 lid 3 Grondwet beschermde belang waarbij de optimale rechtsbescherming aan de burgers wordt geschonden.
- 5) Bij deze toetsing is het van belang eveneens de vraag te beantwoorden tot wie c.q. tot welke instituties het verbod op inmenging is gericht, in het bijzonder of dit verbod eveneens is gericht tot de wetgever, nu het onderhavige geval betreft een wet in formele zin.

Het Hof is van oordeel dat met de tekstuele bewoording “elke inmenging” reeds impliciet tot uitdrukking wordt gebracht dat geen onderscheid wordt gemaakt met betrekking tot degenen tot wie het verbod is gericht. Elke inmenging is elke beïnvloeding door wie dan ook. Benadrukt dient te worden dat dit verbod, dat een uitdrukking is van de bescherming van de onafhankelijke positie die aan de rechterlijke macht toebedeeld is geworden, zulks als uitvloeisel van het rechtsstatelijk beginsel van de scheiding der machten, waarborg is voor een onpartijdige en eerlijke rechtsprocesvoering, en aldus geen ander doel voor ogen heeft dan de waarborging van een optimale rechtsbescherming voor eenieder. Het voorgaande is een onmisbaar element voor de rechtsstatelijkheid. Voor de waarborging van die rechtsbescherming is het recht van eenieder op (gelijke) toegang tot de rechter, de onpartijdige opstelling van de met rechtspraak belaste rechtsinstituties in rechtsprocessen en een eerlijke procesvoering van fundamenteel belang.

Het voorgaande rechtvaardigt eveneens de bevinding van het Hof, dat het staatsrechtelijk verbod op inmenging in artikel 131 lid 3 Grondwet gericht is tot alle staatsmachten - dus ook tot de wetgever - om te interveniëren, nu ook middels algemene normstelling de procedure c.q. de uitkomst van een rechtsproces kan worden beïnvloed.⁵⁶

Artikelen 8 en 14 van de Grondwet⁵⁷

1) Artikel 8 Grondwet luidt als volgt:

1. *Allen die zich op het grondgebied van Suriname bevinden hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.*
2. *Niemand mag op grond van zijn geboorte, geslacht, ras, taal, godsdienst, afkomst, educatie, politieke overtuiging, economische positie of sociale omstandigheden of enige andere status gediscrimineerd worden.*

In artikel 8 lid 1 Grondwet wordt tot uitdrukking gebracht het gelijkheidsbeginsel, hetgeen inhoudt dat in gelijke gevallen gelijke bescherming van personen en goederen moet plaatsvinden. In artikel 8 lid 2 Grondwet is een nadere uitwerking gegeven van het in lid 1 neergelegde gelijkheidsbeginsel door het verbod op discriminatie op welke grond dan ook, zoals geboorte, geslacht, ras, taal, godsdienst, afkomst, educatie, politieke overtuiging, economische positie of sociale omstandigheden of enige andere status.

Bij de beoordeling van de (on)verenigbaarheid van de inhoud van de Amnestiewet 1992 met artikel 8 Grondwet wordt ook betrokken het - eveneens ter bescherming van voornoemd belang - bepaalde in artikel 26 IVBPR luidende:

*“All persons are equal before the law and are entitled without any discrimination to the equal protection of the law. In this respect, the law shall prohibit any discrimination and guarantee to all persons equal and effective protection against discrimination on any ground such as race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.”*Eveneens wordt ten aanzien van het in artikel 8 Grondwet beschermde belang verwezen naar artikel 24 AVRVM luidende:

“All persons are equal before the law. Consequently, they are entitled, without discrimination, to equal protection of the law”.

In General Comment no. 18/37⁵⁸ wordt het volgende benadrukt:

“article 26 (IVBPR) not only entitles all persons to equality before the law as well as equal protection of the law but also prohibits any discrimination under the law and guarantees to all persons equal and effective protection against discrimination on any ground such as race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status”.

⁵⁶ EHRM 9 december 1994, ECHR serie A no. 301-B Stan Greek Rifinery and Stratis Andreadis v Grrece, par. 49: “The principle of the rule of law and the notion of fair trial enshrined in article 6 preclude any interference by the legislature with the administration of justice designed to influence the judicial determination of the dispute”.

⁵⁷ Uit: Besluit Constitutioneel Hof d.d. 22 juli 2021, S.B. 2021 no. 100

⁵⁸ UN Human Rights Committee (HRC), *CCPR General Comment No. 18: Non-discrimination*, 10 November 1989.

In artikel 8 Grondwet, evenals in de artikelen 26 IVBPR en 24 AVRМ, is dan ook de norm gelegen ten aanzien van de toepassing van wettelijke regelingen, alsmede ten aanzien van de inhoud van die wettelijke regelingen. Het voorgaande houdt in dat de wet voor eenieder gelijk moet worden toegepast en dat de wet aan eenieder gelijke bescherming moet bieden, en aldus dat in de wet geen plaats mag zijn voor een ongerechtvaardigd onderscheid.

De vraag die in het kader van de toetsing aan artikel 8 Grondwet beantwoord dient te worden is, of de inhoud van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68), enig onderscheid maakt en of voor dat onderscheid een rechtvaardiging gevonden kan worden.

2) Artikel 14 Grondwet luidt als volgt:

“Een ieder heeft het recht op leven. Dit recht wordt beschermd door de wet.”

Dit recht op leven is een fundamenteel recht en staat hoog in een mogelijke hiërarchie van grondrechten. Dat fundamentele karakter blijkt ook uit het feit dat het recht op leven een voorwaarde vormt voor het bestaan van de drager van andere grondrechten.⁵⁹ Artikel 14 Grondwet geeft in relatie tot de identieke artikelen 6 IVBPR en 6 AVRМ uitdrukking aan de bescherming van het tegen willekeurige ontneming van het recht op leven, maar geeft tegelijkertijd eveneens uitdrukking dat aan de waarde van het leven in het algemeen steeds haar bescherming moet worden gegeven. De tweede volzin van artikel 14 Grondwet benadrukt in dat kader daarom de positieve verplichting van de Staat tot effectieve bescherming van dit recht bij wet. Hoewel deze bescherming een prerogatief is van de wetgever, zal die bescherming zich ook moeten uitstrekken tot voorzieningen die in geval van schending van dat recht voor de nodige correcties zouden moeten zorgen. De voorzieningen in de onderhavige wet dragen daar niet aan bij, nu juist die mogelijkheden worden teniet gedaan.

Het Mensenrechtencomité van het IVBPR (verder te noemen het Mensenrechtencomité) heeft in ‘General Comment’ no. 36 van 30 oktober 2018 (par. 27)⁶⁰ ten aanzien van immuniteiten en amnestieën in het kader van artikel 6 IVBPR (The right to life / het recht op leven) in relatie tot artikel 14 IVBPR betreffende het recht op toegang tot de rechter en het recht om gehoord te worden en het recht op een eerlijk proces, dan ook het volgende gesteld:

“.. Immunities and amnesties provided to perpetrators of intentional killings and to their superiors, and comparable measures leading to de facto or de jure impunity, are, as a rule, incompatible with the duty to respect and ensure the right to life, and to provide victims with an effective remedy.....

(...immuniteiten en amnestieën verleend aan daders van moord en doodslag en aan hun superieuren, en vergelijkbare maatregelen die leiden tot feitelijke of juridische straffeloosheid zijn in de regel onverenigbaar met de verplichting om het recht op leven te respecteren en te waarborgen, en om slachtoffers een effectief rechtsmiddel te bieden).

⁵⁹ Mathieu, B., *The Right to life in European constitutional and international case law*, Council of Europe Publishing, April 2006, p.9.

⁶⁰ UN Human Rights Committee (HRC), *General comment no 36 Article 6 (Right to Life)*, 3 September 2019, CCPR/C/GC/3

Het IACHR stelt in haar overwegingen in het *Moiwana Vonnis* het volgende t.a.v. de Amnestiewet 1989:

*“Moreover, as the Court asserted in a preceding chapter, no domestic law or regulation – including amnesty laws and statutes of limitation – may impede the State’s compliance with the Court’s orders to investigate and punish perpetrators of human rights violations. In particular, amnesty laws, statutes of limitation and related provisions that hinder the investigation and punishment of serious human rights violations recognized in international human rights law.”*⁶¹

Het Hof benadrukt wederom dat ten aanzien van misdrijven tegen de menselijkheid, oorlogsmisdrijven en genocide degenen aan wie amnestie werd verleend conform de wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) (Amnestiewet 1989), geen uitsluiting van strafvervolgning hebben.

Het Hof acht de wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no 68) (Amnestiewet 1989), gelet op haar beoogde doelstelling en de daaraan verbonden rechtsgevolgen, dan ook onverenigbaar met de bescherming van het aan artikel 14 Grondwet ten grondslag liggend belang, nu dat belang door de gegeven voorzieningen van amnestieverlening, wordt teniet gedaan.

7.3 Artikel 10 Grondwet, 2 en 14 IVBPR en 1, 8 en 25 AVR

1) Artikel 10 Grondwet luidt als volgt:

Eenieder heeft bij aantasting van zijn rechten en vrijheden aanspraak op een eerlijke en openbare behandeling van zijn klacht binnen redelijke termijn door een onafhankelijke en onpartijdige rechter.

2) De artikelen 2 en 14 IVBPR luiden als volgt:

Artikel 2 IVBPR

1. Each States Party to the present covenant undertakes to respect and to ensure to all individuals within its territory and subject to its jurisdiction the rights recognized in the present covenant, without distinction of any kind, such as race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.
(vertaling: iedere Staat die partij is bij dit Verdrag verbindt zich de in dit Verdrag erkende rechten te eerbiedigen en deze aan een ieder die binnen zijn grondgebied verblijft en aan zijn rechtsmacht is onderworpen te verzekeren, zonder onderscheid van welke aard ook, zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, welstand, geboorte of enige andere omstandigheid.).

Artikel 14 IVBPR

1. All persons shall be equal before the courts and tribunals. In the determination of any criminal charge against him, or of the rights and obligations in a suit of law, everyone shall be entitled to a fair and public hearing by a competent, independent and impartial tribunal

⁶¹ Inter-American Court of Human Rights. Case of the *Moiwana Community v. Suriname*. Judgment of June 15, 2005

established by law. (vertaling: Allen zijn gelijk voor de rechter en de rechterlijke instantie. Bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolging, of het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen in een rechtsgeding, heeft een ieder recht op een eerlijke en openbare behandeling door een bevoegde onafhankelijke en onpartijdige bij de wet ingestelde rechterlijke instantie).

3) De artikelen 1, 8 en 25 AVRМ luiden als volgt:

Artikel 1 AVRМ

1. The States Parties to this convention undertake to respect the rights and freedoms recognized herein and to ensure to all person's subject to their jurisdiction the free and full exercise of those rights and freedoms, without any discrimination for reasons of race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, economic status, birth, or any other social condition.

(vertaling: De Staten die partij zijn bij dit Verdrag verbinden zich de hierin erkende rechten en vrijheden te eerbiedigen en een ieder, die onderworpen is aan hun rechtsmacht, het vrije en volledige genot van deze rechten en vrijheden te garanderen, zonder enige discriminatie op grond van ras, huidskleur, geslacht, taal, religie, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, economische status, geboorte of enige andere maatschappelijke omstandigheid.

Artikel 8 AVRМ:

1. Every person has the right to a hearing, with due guarantees and within a reasonable time, by a competent, independent, and impartial tribunal, previously established by law, in the substantiation of any accusation of a criminal nature made against him or for the determination of his rights and obligations of a civil, labor, fiscal, or any other nature.

(vertaling: Eenieder heeft recht ter staving van de gegrondheid van elke tegen hem ingebrachte beschuldiging van strafrechtelijke aard of ter vaststelling van zijn rechten en verplichtingen van burgerrechtelijke, arbeidsrechtelijke, fiscale of enige andere aard recht op behandeling van zijn zaak, met deugdelijke waarborgen en binnen een redelijk termijn, door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie die eerder bij wet is ingesteld).

Artikel 25 AVRМ

1. Everyone has the rights to simple and prompt recourse, or any other effective recourse, to a competent court or tribunal for the protection against acts that violate his fundamental rights recognized by the constitution or laws of the state concerned or by this convention, even though such violation may have been committed by persons acting in the course of their official duties.

(vertaling: Eenieder heeft recht op eenvoudige en onmiddellijke toegang of elke andere effectieve toegang tot een bevoegd gerecht of rechterlijke instantie ter bescherming tegen daden die zijn door de Grondwet of wetten van de betrokken Staat of dit Verdrag erkende fundamentele rechten schenden, ook al is een dergelijke schending begaan door personen handelende in de uitoefening van hun officiële taken)

De artikelen 10 Grondwet en 14 IVBPR en 8 en 25 AVRVM betrekking hebben op de bescherming van een ieders recht op een eerlijk proces door een onafhankelijke en onpartijdige rechter, en eveneens het recht op toegang tot de rechter bij aantasting van hun rechten en vrijheden. De procesrechtelijke garanties en de beschikbaarheid van rechtsmiddelen zoals gewaarborgd in voornoemde artikelen van de Grondwet, het IVBPR en het AVRVM zijn de fundamentele randvoorwaarden voor de waarborging van een optimale rechtsbescherming van elke burger, die eveneens een fundamenteel element is van de rechtsstaat. In samenhang met deze en overige verdragsbepalingen, leggen de artikelen 1 AVRVM en 2 IVBPR de verplichting aan de verdragsstaten op tot eerbiediging en het garanderen van voornoemde rechten.

7.4 Besluiten c.q. jurisprudentie Mensenrechtencomité van het IVBPR (Mensenrechtencomité), de Inter-Amerikaanse Commissie voor de rechten van de mens (IACHR) en het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens (IAHRM) m.b.t. amnestieverleningen in de Amerika's.⁶²

Zowel het Mensenrechtencomité, de Inter-Amerikaanse Commissie voor de rechten van de mens (verder te noemen IACHR), als het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens (verder te noemen het IAHRM) hebben uitspraken gedaan over amnestieverlening, in het kader van de toepassing van de artikelen 14 IVBPR en 8 en 25 AVRVM, in relatie tot de artikelen 2 en 6 IVBPR en 1 en 4 AVRVM.

Het IVBPR en het AVRVM vormen, mede gelet op het bepaalde in de artikelen 105 en 106 Grondwet, onderdeel van de Surinaamse constitutionele rechtsorde, en zullen gelet daarop de gedane uitspraken door het IAHRM, alsmede de door de IACHR en het VN-Mensenrechtencomité ingenomen standpunten, in soortgelijke gevallen als het onderhavige, mede als leidraad dienen voor het Hof.

- 1) General Comment no. 36 van 30 oktober 2018⁶³ van het Mensenrechtencomité heeft ten aanzien van artikel 14 IVBPR betreffende het recht op toegang tot de rechter en het recht om gehoord te worden en het recht op een eerlijk proces, in relatie tot het recht op leven (artikel 6 IVBPR) opgemerkt dat:
".. Immunities and amnesties provided to perpetrators of intentional killings and to their superiors, and comparable measures leading to de facto or de jure impunity, are, as a rule, incompatible with the duty to respect and ensure the right to life, and to provide victims with an effective remedy....."
(vertaling: immuniteiten en amnestieën verleend aan daders van moord en doodslag en aan hun superieuren, en vergelijkbare maatregelen die leiden tot feitelijke of juridische straffeloosheid in de regel onverenigbaar met de verplichting om het recht op leven te respecteren en te waarborgen, en om slachtoffers een effectief rechtsmiddel te bieden).

⁶² Uit: Besluit Constitutioneel Hof d.d. 22 juli 2021, S.B. 2021 no. 100

⁶³ UN Human Rights Committee (HRC), *General comment no. 36, Article 6 (Right to Life)*, 3 September 2019, CCPR/C/GC/3

In dit kader is eveneens van belang de General Comment no. 31 (80) van 29 maart 2004⁶⁴ in verband met artikel 2 IVBPR waarin het Mensenrechtencomité heeft gesteld dat:

“Accordingly, where public officials or State agents have committed violations of the Covenant rights referred to in this paragraph, the States Parties concerned may not relieve perpetrators from personal responsibility, as has occurred with certain amnesties and prior legal immunities and indemnities”.

Verder is in dit kader ook van belang de General Comment no. 20 van 10 maart 1992⁶⁵

“Amnesties are generally incompatible with the duty of States to investigate such acts; to guarantee freedom from such acts within their jurisdiction; and to ensure that they do not occur in the future. States may not deprive individuals of the right to an effective remedy, including compensation and such full rehabilitation as may be possible”.

In de zaak *Almonacid-Arellano et al vs. Chili*⁶⁶ overwoog het Inter-Amerikaans Hof dat de Verenigde Naties consequent oordeelt dat amnestie niet kan worden verleend ten aanzien van internationale strafbare feiten zoals mensenrechtenschendingen, of schending van mensenrechtenverdragen.

Het Mensenrechtencomité van het IVBPR onderschrijft eveneens de door het IAHRM ingenomen standpunten en gedane uitspraken met betrekking tot amnestiewetten. In General Comment no. 36⁶⁷ is door het Mensenrechtencomité verwezen naar de uitspraken gedaan door het IAHRM waarin door het IAHRM is geoordeeld omtrent amnestiewetten, in het bijzonder is verwezen naar de uitspraak van het IAHRM in de zaak *Barrios Altos v. Peru*⁶⁸ ten aanzien van de Barrios-Altos gebeurtenis in Peru en de daarop gevolgde amnestieverlening ten aanzien van de daders.

Het voorgaande benadrukt het standpunt van het Mensenrechtencomité van de strijdigheid van amnestieverlening met betrekking tot het recht op toegang tot de rechter en het recht op een eerlijk proces, ook van de slachtoffers en nabestaanden, zoals gewaarborgd in artikel 14 IVBPR, alsmede met de verplichtingen van de Staat tot waarborging van genoemde rechten, nu amnestieverlening de uitoefening van deze rechten illusoir maakt.

- 2) In de zaak *Mendoza v. Uruguay*⁶⁹ van 2 oktober 1992 heeft de Inter-Amerikaanse Commissie voor de Rechten van de Mens (IACHR) ten aanzien van een door slachtoffers en nabestaanden aan de IACHR ingesteld verzoek de strijdigheid van de Uruguayaanse amnestiewet met het recht op een eerlijk proces zoals vervat in artikel 8 lid 1 AVRM geconcludeerd, nu voornoemde amnestiewet tot gevolg heeft

⁶⁴ UN Human Rights Committee (HRC), *General comment no. 31 [80], The nature of the general legal obligation imposed on States Parties to the Covenant*, 26 May 2004, CCPR/C/21/Rev.1/Add.13

⁶⁵ UN Human Rights Committee (HRC), CCPR General Comment No. 20: Article 7 (Prohibition of Torture, or Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment), 10 March 1992.

⁶⁶ Inter-American Court of Human Rights, *case Almonacid- Arellano et al v. Chile*, Judgment of sept. 26, 2206

⁶⁷ UN Human Rights Committee (HRC), *General comment no. 36, Article 6 (Right to Life)*, 3 September 2019, CCPR/C/GC/35.

⁶⁸ *Barrios Altos Case (Chumbipuma Aguiere et al v. Peru)* Judgement of 14 March 2001; Series C No. 75 [2001] IACHR 5.

⁶⁹ *Mendoza et. al. v. Uruguay*, Cases 10.029, 10.036, 10.145, 10.305, 10.372, 10.373, 10.374 and 10.375, Report No. 29/92, Inter-Am. C.H.R., OEA/Ser. L/V/II.83 Doc. 14 at 154 (1993).

“..to deny the victims or his rightful claimant the opportunity to participate in the criminal proceedings, which is the appropriate means to investigate the commission of the crimes denounced, determine criminal liability and impose punishment on those responsible, their accomplices and accessories after the fact (.het verhinderen van slachtoffers of zijn rechtsopvolgers de uitoefening van het recht om deel te nemen aan het strafproces)”

De IACHR heeft in de zaak Parada v. El Salvador⁷⁰ van 16 april 1999 ten aanzien van door slachtoffers ingesteld verzoek eveneens geconcludeerd dat

“...in approving and enforcing the general amnesty law, the Salvadorian State violated the right to judicial guarantees enshrined in article 8(1) of the convention, to the detriment of the surviving victims....”

(vertaling: door de algemene amnestiewet te bekrachtigen heeft de Salvadoraanse Staat in strijd gehandeld met het recht op een eerlijk proces zoals gewaarborgd in artikel 8 lid 1 van het Verdrag, ten nadele van de overlevende slachtoffers...”).

De IACHR heeft ten aanzien van artikel 25 AVRМ in de zaak Carmelo S. E. v. Chili van 19 november 1999 ⁷¹ aangegeven dat:

“het nalaten van de vervolging van ernstige strafbare feiten een schending inhouden van het recht van slachtoffers en nabestaanden op een effectief rechtsmiddel”.

3) Het IAHRM heeft met betrekking tot artikel 1 (de staatsverplichting tot het eerbiedigen en garanderen van de rechten en vrijheden in het Verdrag) en de artikelen 8 en 25 AVRМ duidelijke standpunten ingenomen:

- In de zaak Velásquez-Rodríguez v. Honduras⁷² heeft het IAHRM ten aanzien van artikel 1 AVRМ gesteld dat:

*“vertaling: de uitoefening van Staatsmacht (d.i. wetgeving, bestuur en rechtspraak) onderhevig is aan beperkingen aan mensenrechten, vanwege haar intrinsieke eigenschappen van de menselijke waardigheid” en “...dat Staten verplicht zijn het vrije en volledige genot van rechten en vrijheden, zoals bedoeld in vermeld Verdrag te garanderen, wat volgens het IAHRM inhoudt dat Staten strafbare feiten moeten voorkomen, onderzoeken en elke schending van rechten erkend door vermeld Verdrag moeten bestraffen en indien mogelijk moeten proberen deze schending van rechten te herstellen door onder meer compensatie te geven voor schade geleden ten gevolge van de schending”.*⁷³

Verder is in dezelfde zaak bepaald:

“according to article 1(1) any exercise of public power that violates the rights recognized by the convention is illegal. Whatever a State organ, official or public entity violates one of

⁷⁰ REPORT N° 1/99.CASE 10.480-LUCIO PARADA CEA, HÉCTOR JOAQUÍN MIRANDA MARROQUÍN, FAUSTO GARCÍA FUNES, ANDRÉS HERNÁNDEZ CARPIO, JOSE CATALINO MELÉNDEZ AND CARLOS ANTONIO MARTÍNEZ, EL SALVADOR -January 27, 1999.

⁷¹ Soria Espinoza v. Chile, Case 11.725, Inter-Am. C.H.R., Report No. 19/03, OEA/Ser.L/V/II.118, doc. 5 rev. 2 (2003).

⁷² Velásquez Rodríguez Case, Inter-American Court of Human Rights (IACrHR), 10 September 1996, no. 4 par. 165

⁷³ Velásquez Rodríguez Case, Inter-American Court of Human Rights (IACrHR), 10 September 1996, no. 4 par. 166.

those rights, this constitutes a failure of the duty to respect the rights and freedom set forth in the convention".⁷⁴

(.). In de zaak *Barrios Altos v. Peru* van 14 maart 2001 en eveneens in de zaak *Almonacid Arellano et al. v. Chile*⁷⁵ van 26 september 2006 heeft het IAHRM met betrekking tot de artikelen 8 lid 1 en 25 in relatie tot de artikelen 1 leden 1 en 2 (algemene verplichtingen van verdragsstaten) van het AVRVM overwogen dat:

" ... it should be emphasized that, in the light of the general obligations established in Articles 1(1) and 2 of the American Convention, the States Parties are obliged to take all measures to ensure that no one is deprived of judicial protection and the exercise of the right to a simple and effective recourse, in the terms of Articles 8 and 25 of the Convention. Consequently, States Parties to the Convention which adopt laws that have the opposite effect, such as self-amnesty laws, violate Articles 8 and 25 in relation to Articles 1(1) and 2 of the Convention. Self-amnesty laws lead to the defenselessness of victims and perpetuate impunity; therefore, they are manifestly incompatible with the aims and spirit of the Convention. This type of law precludes the identification of the individuals who are responsible for human rights violations, because it obstructs the investigation and access to justice and prevents the victims and their next of kin from knowing the truth and receiving the corresponding reparation...".⁷⁶

Voorts is in de zaak *Barrios-Altos* als volgt beslist:

"... that all amnesty provisions on prescription and the establishment of measures designed to eliminate responsibility are inadmissible, because they are intended to prevent the investigation and punishment of those responsible for serious human rights violations such as torture, extrajudicial, summary or arbitrary execution and forced disappearance, all of them prohibited because they violate non-derogable rights recognized by international human rights law" en

"... that the amnesty laws adopted by Peru prevented the victims' next of kin and the surviving victims in this case from being heard by a judge, as established in article 8(1) of the Convention; they violated the right to judicial protection embodied in Article 25 of the Convention; they prevented the investigation, capture, prosecution and conviction of those responsible for the events that occurred in Barrios Altos, thus failing to comply with Article 1(1) of the Convention, and they obstructed clarification of the facts of this case. Finally, the adoption of self-amnesty laws that are incompatible with the Convention meant that Peru failed to comply with the obligation to adapt internal legislation that is embodied in Article 2 of the Convention...".⁷⁷

⁷⁴ *Velásquez Rodríguez Case*, Inter-American Court of Human Rights (IACrHR), 10 September 1996, no. 4 par.169.

⁷⁵ Inter-American Court of Human Rights Case of *Almonacid-Arellano et al v. Chile* Judgment of September 26, 2006 (Preliminary Objections, Merits, Reparations and Costs)

⁷⁶ *Velásquez Rodríguez Case*, Inter-American Court of Human Rights (IACrHR), 10 September 1996, no. 4 par. 169.

⁷⁷ *Barrios Altos Case* (*Chumbipuma Aguirre et al v. Peru*) Judgment of 14 March 2001; Series C No. 75 [2001] IACHR 5.par. 41 en 42.

In de zaak *Gelman v. Uruguay* overwoog het Hof als volgt: *“the violation of Articles 8(1), 25, and 1(1) at the same time as a violation to the right to access to justice, in the sense that amnesty laws affect the international obligation of the State in regard to the investigation and punishment of serious human rights violations because they prevent the next of kin from being heard before a judge, pursuant to . . . Article 8(1) of the American Convention, thereby violating the right to judicial protection enshrined in Article 25 of the Convention precisely for the failure to investigate, persecute, capture, prosecute, and punish those responsible for the facts, thereby failing to comply with Article 1(1) of the Convention.”*⁷⁸

In de voorliggende gevallen heeft het IAHRM meerdere malen geoordeeld dat amnestie verleend aan de daders van de misdrijven in strijd is met het recht van de nabestaanden van slachtoffers om door een rechter te worden gehoord (artikel 8 AVRМ) en in strijd is met hun recht op rechtsbescherming (artikel 25 AVRМ). Verdragsstaten moeten de uitoefening van die rechten verzekeren (artikelen 1 en 2 AVRМ) en die verzekering kan niet gegeven worden als juist amnestie wordt verleend aan de plegers van misdrijven. Het IAHRM acht amnestiewetten eveneens duidelijk onverenigbaar (*‘manifestly incompatible’*) met de doelen en de geest van het Amerikaans mensenrechtenverdrag. In het licht van de algemene verplichtingen die volgen uit artikel 1 leden 1 en 2 AVRМ, zijn de verdragspartijen verplicht alle maatregelen te nemen om te garanderen dat niemand het recht op een eerlijk proces wordt ontzegd of ervan wordt weerhouden gebruik te maken van zijn recht op een effectief rechtsmiddel, zoals bedoeld in de artikelen 8 en 25 AVRМ.

8. HET HOF NEEMT HET VOLGENDE MEE IN OVERWEGING:

- Het Besluit van het Constitutioneel Hof d.d. 22 juli 2021, S.B. 2021, no. 100 inzake toetsing van de wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68) op verenigbaarheid met de Grondwet, het Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens (AVRМ) en het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten (IVBPR).
- Dat verdragspartijen die wetten aannemen welke strijdig zijn met hun verdragsverplichtingen, in strijd handelen met de artikelen 8 en 25 juncto artikel 1 leden 1 en 2 AVRМ.
- Dat amnestie een bij of krachtens wet geregelde algemene kwijtschelding van straffen is, wegens strafbare feiten, gepleegd gedurende een bepaalde tijd en achteraf het strafbaar karakter ontnomen wordt, onverschillig of er een rechtsvervolging is ingesteld en of men de schuldigen kent.
- Dat in delen van Latijns Amerika, veel verleende amnestiewetten voor mensenrechtenschendingen in de jaren zeventig en tachtig vernietigd zijn geworden.

⁷⁸ *Gelman v. Uruguay*, Inter-Am. Ct. H.R. (ser. C) No. 221, 227.

- Dat amnestie eveneens een omstreden begrip is, vooral vanuit de internationale rechtsorde, nu zij vanuit verschillende uitgangspunten kan worden gebruikt, namelijk: vrede of juist rechtvaardigheid.
- Dat het vaste rechtspraak van het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens is, dat indien amnestie in strijd is met het AVRМ, deze amnestie nietig wordt verklaard. Suriname heeft de jurisdictie van voornoemd Hof erkend op 12 november 1987 en is gehouden aan de uitspraken van vermeld Hof.
- Dat de verlening van amnestie de mensenrechtenschending eventueel stopt voor de schuldigen, maar dat dit hierdoor in de toekomst juist een aanmoediging voor anderen zou kunnen zijn voor herhaling van deze schendingen.
- Dat tegen degenen aan wie amnestie werd verleend conform de wet van 19 augustus 1992 (S.B 1992 no. 68) (Amnestie wet 1989), in de periode van 1 januari 1985 - 20 augustus 1992 ten aanzien van misdrijven tegen de menselijkheid, oorlogsmisdrijven en genocide, zij niet zijn uitgesloten van strafvervolging.
- Dat er geen rekening is gehouden met de gevoelens van het volk en de inzichten van relevante organisaties over de gevolgen van de verleende amnestie met betrekking tot de wet van 19 augustus 1992 (S.B 1992 no 68) (Amnestiewet 1989).
- Dat amnestiewetten leiden tot machteloosheid bij slachtoffers en straffeloosheid bestendigen.
- Dat de wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) ("Amnestiewet 1989") een belemmering heeft gevormd en/of een inmenging betekende voor alle onderzoeken, vervolgingen en berechtingen van strafbare feiten zoals genoemd in artikel 1 lid 1a, b, c en d van deze wet gepleegd in de periode 1 januari 1985 - 20 augustus 1992.
- Dat de artikelen 10 Grondwet en 14 IVBPR en 8 en 25 AVRМ-betrekking hebben op de bescherming van een ieders recht op een eerlijk proces door een onafhankelijke en onpartijdige rechter, en eveneens het recht op toegang tot de rechter bij aantasting van hun rechten en vrijheden.
- Dat conform artikel 8 Grondwet, de wet voor een ieder gelijk moet worden toegepast en aldus in de wet geen plaats mag zijn voor een ongerechtvaardigd onderscheid.
- Dat conform artikel 14 Grondwet, het recht op leven een fundamenteel recht is.
- Dat de Staat Suriname gehouden is tot waarborging en verzekering van mensenrechten, zulks voortvloeiende uit de Grondwet en de internationale mensenrechtenverdragen waarbij Suriname partij is, waaronder het IVBPR en het AVRМ.

9. BESLISSING CONSTITUTIONEEL HOF

Het Constitutioneel Hof is van oordeel:

Gelet op de toetsing van de wet van 19 augustus 1992 (S.B. 1992 no. 68) ("Amnestiewet 1989"):

- Dat vermelde wet in strijd is met de artikelen 8, 10, 14, 131 lid 3 Grondwet van de Republiek Suriname;
- Dat vermelde wet in strijd is met de artikelen 2 en 14 van het IVBPR;
- Dat vermelde wet in strijd is met de artikelen 1, 8, 25 van het AVR.M.

Van deze beslissing afschrift te zenden aan verzoekster, de Ministers die belast zijn met justitiële aangelegenheden en met de zorg voor de publicatie in het Staatsblad van de Republiek Suriname, de President van het Hof van Justitie, alsmede aan de voorzitter van De Nationale Assemblee.

Het Constitutioneel Hof:

De Voorzitter, Mr. Gloria B. Y. Stirling

de leden:

Mr. dr. M. Manohar

Mr. R. Djokarto

Aldus gewezen in het openbaar uitgesproken door Mr. Gloria B.Y. Stirling, voorzitter van het Constitutioneel Hof, d.d. 03 augustus 2023 te Paramaribo, in tegenwoordigheid van de plaatsvervangend secretaris, Mr. Moira J-A. R. Breidel

De Voorzitter van het Constitutioneel Hof van de Republiek Suriname,
w.g. Mr. Gloria B.Y. Stirling
Voor eensluidend afschrift,

De plv. Secretaris van het Constitutioneel Hof van de Republiek Suriname,
w.g. Mr. Moira J-A. R. Breidel

CONSTITUTIONEEL HOF SURINAME

CONSTITUTIONEEL HOF van de REPUBLIEK SURINAME
CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF SURINAME
Hoek Mr. F.H.R. Lima Po straat/ Watermolenstraat no. 22
E-Mail adres: secretariaat.hof@gmail.com
Telefoonnummers: +597 424178 / 597 424145